

publiek Indonesië pressen om-binnen een sterk verband met Nederland-voorgoed de door Van Mook ontworpen deelstatenconstructie te aanvaarden, waarin de Republiek dan één van de vele deelstaten zou zijn in de Verenigde Staten van Indonesië. In feite betekende dit dat men de Republiek vroeg haar identiteit als Indonesische staat prijs te geven en een (midden)-Javaanse deelstaat te worden. En dat terwijl Indonesiers uit de gehele archipel meevochten in de op 17 augustus 1945 geproclameerde Republiek en deze ook meebestuurden. Zo zaten er b.v. vrijwel van meet af aan ook Ambonezen in de Republikeinse regering (dr. Leimena, ir. Putuhena). De Republiek was – hoe dan ook – geen exclusief Javaans zaakje ondanks de betiteling „Republiek-Djokja” in Nederland, maar een symbool van de Indonesische eenheid. In de Republiek hadden zich verenigd de revolutionaire nationalistische uit de gehele archipel, de erfgenamen van de vooroorlogse non-coöperatieven.

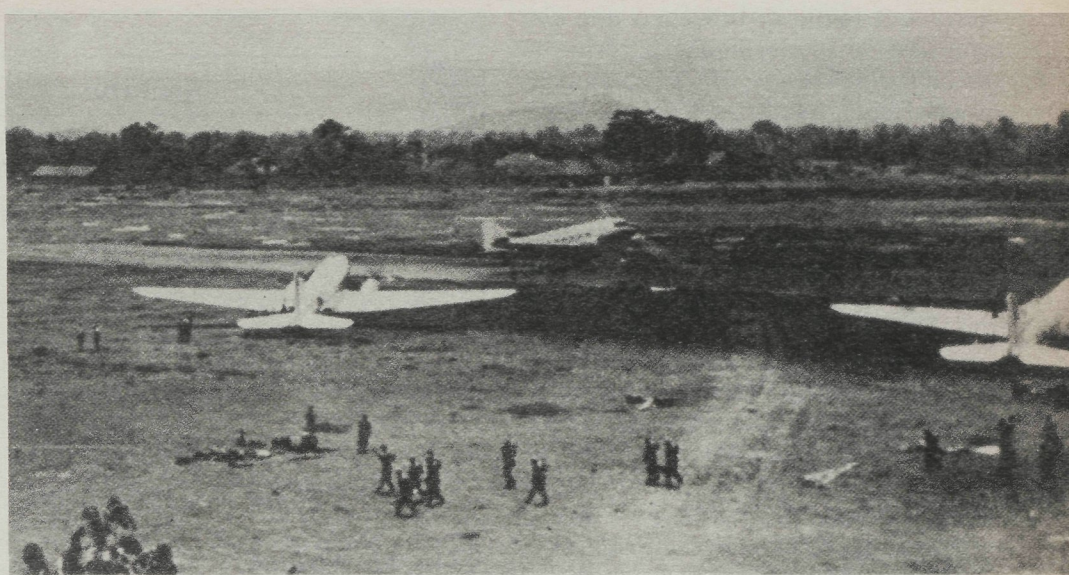
De mensen met wie Van Mook in zee ging bij de oprichting van de deelstaten waren in het algemeen „evolutionairen”, de coöperatieven van voor de oorlog, die geloofden dat langs de weg van samenwerking met Nederland werkelijk een onafhankelijk Indonesië zou kunnen ontstaan.

Onjuist was het beeld bij de publieke opinie in Nederland dat het primair een tegenstelling betrof tussen Java (en Sumatra) en de buitengewesten. Dat was wel het beeld waarmee hardnekkig in de Nederlandse propaganda werd gewerkt, maar daarvan klopte weinig of niets. Met de tweede militaire actie, nu dertig jaar geleden, brak het uur der waarheid aan.

Wat wilde Nederland met deze actie bereiken?

Doel van actie

Om nauwkeurig te zijn: dat wist het



Gelände Nederlandse Dakota's op vliegveld Djokja, zondagmorgen 19 december 1948

kabinet zelf niet. De regering was althans verdeeld over het doel van de militaire actie als deze mocht slagen. Stikker en Drees (duiven) stonden op het standpunt dat wanneer Java „gezuiverd” was van „extremistische” elementen, men zo snel mogelijk weer rond de tafel moest met Soekarno en Hatta. Beel, Sassen en Romme (haviken) daarentegen waren er op uit om de lastige Republiek geheel van de kaart te vegen en verder slechts te onderhandelen met „gematigder” figuren in het gebied van de Republiek, zeg maar Javaanse coöperatieven. Want zo veronderstelde men, die zouden daar toch ook wel zitten. Men dacht zelfs de Sultan van Djokja te kunnen losweken van de Republiek. Ze wilden Indonesië eens en voorgoed de federale structuur opleggen (in strijd met wat PvdA-ministers in 1946 op de Hoge Veluwe aan vertegenwoordigers van de Republiek hadden verklaard). En men had zelfs nog een paar nieuwe deelstaten op de teken-tafel staan. De Republiek kon op Nederlandse voorwaarden deelnemen in de federale interim regering. Zo niet, dan ging Nederland in zee met de deel-

staten uit de buitengewesten, zonder de Republiek. Sassen eiste zelfs van de Republiek garanties dat deze later niet naar een eenheidsstaat zou streven. Stikker was het daarmee niet eens. Het zou „ons ongeluk worden”, schrijft hij later.

Uiteraard kwam er begin december 1948 geen akkoord en daarna begon Nederland dreigende taal uit te slaan. Gelet dient ook te worden op het feit dat als men militair nog wat wilde, men moest opschieten. Men kon de Nederlandse militairen niet voor onbepaalde tijd achter de demarcatielijnen laten zitten; de eerste repatriatie van militairen stond voor de deur en het leger, zeker de militaire top, brandde van ongeduld om er op los te mogen slaan.

Amerikanen

Bezorgd zijn de Amerikanen, vooral omdat ze vrezen dat door de Nederlandse politiek Indonesië in de sfeer van het oostblok zal geraken. Nerveus worden zij wanneer linkse krachten in de Republiek zich in augustus 1948 bundelen onder leiding van de communist Muso, die na 30 jaar uit Moskou is teruggekeerd. De intense spanningen in de Republiek lopen omhoog. Maar wanneer onder het kabinet Hatta de Indonesische communisten bij Madiun bloedig worden verslagen, herademen de Amerikanen. De papieren van de Republiek stijgen aanzienlijk bij hen. Het zou een onvergefelijke domheid van de Hollanders zijn om deze Republiek van de kaart te vegen. Ze doen dan ook hun uiterste best om in december 1948 nog een of ander akkoord tussen Nederland en de Republiek tot stand te brengen voor dat het tot vechten komt.

KABINETTEN VAN OOST-INDONESIË EN PASOENDAN AFGETREDEN

De minister-president van Oost-Indonesië, Anak Agoeng, heeft in een rede voor radio Makassar, in de Indonesische en de Nederlandse taal sprekend, aangekondigd, dat zijn kabinet zal aftreden. Hij deelde verder mede, dat de regering op verzoek van president Soekawati de lopende zaken zal afhandelen.

In een rede voor radio-Makassar verklaarde Anak Agoeng o.m.: „De regering heeft de verwachting gekoesterd, dat haar arbeid welke zij in het afstel-

het parlement van dezen stap op de hoogte te moeten brengen. De president heeft het ontslag van het kabinet aangevraagd.

Voor de huidige gebeurtenissen, aldus Agoeng, is een gevoel van zelfbeheersing noodzakelijk, hetgeen meebrengt, dat een ieder zich zal hebben te onthouden van provocerend optreden. Men hechte geen geloof aan onrustverwekkende berichten, van welke zijde zij ook mogen komen. Dergelijke geruchten worden als strafbaar feit beschouwd.”

Ook Pasoenda

Ook het kabinet van Pasoenda

behoefte van veiligheid van het volk. Al deze absolute een goede toekomst voor de republiek regelmatig tegelijkertijd miske het volk in republiek dit vormde tevens deelstaten, wier positieve economische en culturele voortdurend bedreigd. Ik weet, dat in r zonder hier op Su toestanden heersende ramp zou betekenen omtrent de toestand het thans door de slechts tot een tekens, die staten

elfrich
it in de me-
de begroting
an de Tweede
arne aansluit-
verschillende
nant-admiraal
bevelhebber
r alles, wat
arine heeft
het inter-
aftreden
e minister
uitsluitend
gofficier